

Especials > WOLMAN, LLETRISME, POESIA SONORA I MÉS ENLLÀ

La línia de programes *Especials* acull propostes d'artistes i comissaris relacionats d'una manera o altra amb la programació del Museu i la Col·lecció MACBA. Com a complement a l'exposició *Gil J Wolman. Sóc immortal i estic viu*, Frédéric Acquaviva reconstrueix el vincle entre el lletrisme, la poesia sonora i l'obra d'algunes figures aïllades però essencials en aquest camp, a fi de recuperar una part de la història de l'art sonor.

Continguts del PDF:

01. Sumari
02. Llistat de temes
03. Enllaços relacionats
04. Agraïments
05. Llicència

Comissariat per Frédéric Acquaviva

Frédéric Acquaviva (1967) és compositor de música experimental des del 1991. Ha publicat treballs a *Al Dante* i ha treballat amb Pierre Guyotat, Jean-Luc Parant i F. J. Ossang. A més, ha orquestrat simfonies lletristes d'Isidore Isou o Maurice Lemaître i ha creat *radiofonies* per a France Culture.

Com a comissari independent, s'ha especialitzat en lletrisme i poesia sonora, i ha organitzat exposicions sobre Gil J Wolman, Isidore Isou, Maurice Lemaître, Henri Chopin i Pierre Albert-Birot. També ha escrit dos llibres per a l'editorial Francesco Conz de Verona sobre Jacques Spacagna i Bernard Heidsieck.

Més informació: www.frederic-acquaviva.net

WOLMAN, LLETRISME, POESIA SONORA I MÉS ENLLÀ

El 1950 Gil J Wolman crea la *meganèumia* ("mégapneumie"), poesia de l'alè i el so pur, després d'una trobada amb Isidore Isou i la seva adhesió al lletrisme. La seva obra sonora, sovint ignorada, anticipa la poesia sonora i constitueix una de les forces vives de la poesia lletrista. Aquest programa de ràdio reconstrueix el vincle entre el lletrisme, la poesia sonora i l'obra d'algunes figures aïllades però essencials en aquest camp, a fi de recuperar una part de la història de l'art sonor.

01. Sumari

«Mitjançant el procediment irònic de la deriva, que em condueix, de vegades sense alè, pels racons del MACBA –des de la plaça dels Àngels i els monopatins fins als diferents espais interiors del Museu–, he intentat revelar els vincles entre el lletrisme, la poesia sonora i alguns poetes que treballen la veu de forma original amb la meua novena *radiofonia*.

A partir d'arxius de vegades inèdits a Internet –i que en alguns casos al llarg dels últims quinze anys he recreat jo mateix (juntament amb Isou, Lemaître o Broutin, per exemple)–, he recuperat les figures principals d'aquest art sonor la riquesa insospitada del qual s'estén molt més enllà dels fragments fonètics fets amb anterioritat (Hausmann, Albert-Birot, Schwitters, Artaud...).

El lletrisme llança el seu primer manifest a París el 1946, a través de la veu del seu creador i teòric principal, Isidore Isou. Aquest proposa i sistematitza la fusió de la poesia i la música i introdueix sons corporals escrits amb l'ajut d'un nou alfabet, alhora que innova en l'àmbit plàstic amb la hipergrafia. A Isou (1925-2007) i el seu primer company de creació, Gabriel Pomerand (1926-1972), s'hi afegeixen François Dufrène (1930-1982), Jean-Louis Brau (1930-1985), Gil J Wolman (1929-1995) i Maurice Lemaître (1926), i posteriorment, Jacques Spacagna (1936-1990), Roberto Altmann (1942), Roland Sabatier (1942) i Gérard-Philippe Broutin (1948), entre d'altres. Ja el 1950 Gil J Wolman inventa la meganèumia, poesia de l'alè, i només dos anys més tard, el 1953, François Dufrène compra un magnetòfon per compondre els seus *crirhythmes*, que es podran sentir per primer cop en públic l'octubre de 1955. S'enceta així el camí per a un ús més ampli d'aquesta eina expressiva, i el 1959 neix la poesia sonora amb les veus divergents d'Henri Chopin (1922-2008) i Bernard Heidsieck (1928), i fins i tot de Brion Gysin (1916-1986).

En aquest programa he volgut incloure, a més, les veus d'algunes figures aïllades, com Ghérasim Luca (1913-1994), que marca la fi del surrealisme i propicia l'aparició d'una poesia repetitiva-interpretativa; Altazor (1915-1982) i la seva metapoesia; Otto Muehl (1925), que podria ser un dels fills naturals de la meganèumia (si més no en el seu treball sonor de 1968), així com la veu i la paraula de Pierre Guyotat (1940), que es pot sentir en una de les meves composicions musicals.»

Frédéric Acquaviva

02. Llistat de temes

Gabriel Pomerand "Lances rompues pour la dame gothique", 1950 (d'un poema d'Isidore Isou, 1947)
Isidore Isou "Traité de bave et d'éternité", 1951 (del DVD *Re: Voir*, 2008)

[Gil J Wolman, ca.1951]

[Maurice Lemaître, Isidore Isou i Jacques Spacagna a la llibreria Fischbacher, 1955, on es va rodar la pel·lícula "Around the world at St Germain des Prés" d'Orson Welles]

[Henri Chopin]

Isidore Isou "Symphonie n. 1: la guerre, 1947 (del CD *Musiques lettristes*, 2000, producció sonora de Frédéric Acquaviva, 1999)

Isidore Isou "Recherche pour un poème en prose pure", 1950 (del casset *Mitic*, 2001)

Isidore Isou "Recherche et application du polyautomatisme dans la poésie Lettriste", 1961 (del casset *EDA*, 1987)

Isidore Isou "Opus aphonistique núm.1", 1959 (enregistrat el 1961, Arxiu Acquaviva)

François Dufrêne "Paix en Algérie", 1958 (del CD *OU*, 2002)

François Dufrêne "Trypticrhythme", 1966 (del CD *OU*, 2002)

François Dufrêne "Tombeau de Pierre Larousse", 1953-1958 (del CD *Son@rt34*, 2003)

François Dufrêne "La Cantate des mots camés", 1971-1977 (del casset *Achèle*, 1983)

Jean-Louis Brau "Ataloche roch" 1961 (de l'LP *Instrumentations verbales*, 2010)

Jean-Louis Brau "Turn Back Nightingale", 1972 (de l'LP *L'Autonomatopek*, 1973)

Gil J Wolman "Trits", 1951 (de l'LP *L'anticoncept*, 1999)

Gil J Wolman "Le ciel bouge", 1951 (del VHS *L'anticoncept*, 1994)

Gil J Wolman "Wolman et ses Callas", ca.1963 (Arxiu Charlotte Wolman)

Gil J Wolman "Mégapneume", 1963 (Arxiu Charlotte Wolman)

Maurice Lemaître "Symphonie n. 1: Le Mariage du Don et de la Volga" 1952 (del llibre-CD *Derrière la Salle de Bains*, 2009, producció sonora de Frédéric Acquaviva, 2007)

Maurice Lemaître "Roxanna", 1953 (del llibre-CD *Œuvres poétiques et musicales*, 2007)

Maurice Lemaître "Démós", ca.1963 (del llibre-CD *Œuvres poétiques et musicales*, 2007)

Maurice Lemaître "Improvisation pour danser", 1971 (del llibre-CD *Œuvres poétiques et musicales*, 2007)

Maurice Lemaître "Poésie en haillons", 2007 (del llibre-USB *First Radiophonic Days*, 2010; orquestrat per Frédéric Acquaviva)

Jacques Spacagna "Télégramme", 1961 (del llibre-CD *Jacques Spacagna, le voyage en Italie*, 2007)

Roberto Altmann "Improvisation volubile", 2006 (del llibre-CD *Le Temps et sa musicalité*, 2006)

Roland Sabatier "Pièce pour valse, profession de foi et néant", 1975 (del CDR *Psi*, 2003)

Broutin "Concerto pour une bouche", 1976 (del CDR *Atelier lettrista*, 2008, producció de Frédéric Acquaviva)

Henri Chopin "Pêche de nuit", ca.1959 (del CD *Hundertmark*, 2001)

Henri Chopin "Throatpower", 1974 (de l'LP *Cantata for 2 Fats and Co*, 1997)

Bernard Heidsieck "Canal Street", 1974-1976 (del llibre-CD *Canal Street*, 2001)

Bernard Heidsieck "Respiration et brèves rencontres", 1989 (del llibre-CD *Respiration et brèves rencontres*, 1999)

Altazor "Parole transformelle", ca.1970 (Arxiu Marc Vernier)

Otto Muehl "Asthetenschweinerei", 1968 (del CD *son@rt24*, 2002)

Brion Gysin "I Am That I Am", 1960 (del CD *OU*, 2002)

Gherasim Luca "Passionnement", 1973 (del CD *Corti*, 2001)

Pierre Guyotat "Coma" 1991-1996 (del CD *Casus Belli*, 1996, música de Frédéric Acquaviva)

Isidore Isou "Symphonie n. 4: juvenal", 2001-2004 (del CD *Juvenal*, 2004, orquestrat per Frédéric Acquaviva)

Gil J Wolman "Post scriptum", 1951 (de l'LP *L'anticoncept*, 1999)

03. Enllaços relacionats

http://fr.wikipedia.org/wiki/Jean-Louis_Brau
<http://www.gpbroutin.com>
<http://www.larevuedesressources.org/spip.php?article932>
http://www.cipmarseille.com/auteur_fiche.php?id=1138
<http://www.briongysin.com/>
<http://www.ubu.com/sound/heidsieck.html>
http://www.cipmarseille.com/evenement_fiche.php?id=608
<http://mauricelemaître.wordpress.com/>

[Bernard Heidsieck]

<http://www.archivsmuehl.org/>
http://www.lelettrisme.com/pages/03_createurs/pomerand.php
<http://web.mac.com/rolandsabatier>
<http://www.alainsatie.com/fr/>
<http://tiamojacquesspacagna.unblog.fr/>
http://www.cipmarseille.com/evenement_fiche.php?id=655
<http://www.al-dante.org/>
<http://www.algamarghen.com/>
<http://www.archiviofconz.org>
<http://lbd1.tumblr.com/>
<http://voiceofexternity.blogspot.com/>
<http://web.me.com/dagoit/derrierelasalledebains>
<http://www.youtube.com/watch?v=JLXRVsbQJYA>
<http://www.youtube.com/watch?v=ntQqWPduev0>
<http://www.youtube.com/watch?v=MU4vogDIkYc>
<http://www.youtube.com/watch?v=bBacPKmkJHA&feature=PlayList&p=1080AE1D4945B03C&index=0&playnext=1>
http://www.youtube.com/verify_age?next_url=http%3A//www.youtube.com/watch%3Fv%3DsLmfZr-CjsM
http://www.youtube.com/watch?v=x_HgqB_2SFU
<http://www.youtube.com/watch?v=oAZ7-hGteMM>

04. Agraïments

Agraïm la col·laboració de Charlotte Wolman, Ruthélie Brau, Garance Pomerand, Myriam Darrel i Guillaume Spacagna, Catherine Goldstein, Ginette Dufrêne, Micheline Catti, Clara Plasencia, Pierre Guyotat, Otto Muehl i Danièle Roussel, Marc Vernier, Brigitte Morton, Roberto Altmann, Roland Sabatier, Broutin i Bernard Heidsieck.

05. Llicència

2010. Tots els drets reservats. © dels temes dels artistes.

S'han fet totes les gestions per identificar els propietaris dels drets d'autor. Qualsevol error o omisió accidental, que caldrà notificar per escrit a RWM, es corregirà en la mesura possible.

[François Dufrêne]